

12.6.2026

EOAK/3268/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Heini Färkkilä

EDUSKUNNAN TOIMITTAJIEN AKKREDITOINNIT

1 KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan kanslian toimittaja-akkreditointikäytäntöä. Kantelun mukaan käytäntö on syrjivä ja ristiriidassa sananvapauden sekä lehdistönvapauden kanssa. Akkreditointivaatimus on kantelijan mukaan kohtuuton ja epäasiallinen sen edellyttäessä sitoutumista yhden tietyn yhdistyksen eettisiin ohjeisiin. Journalistiliitolla ei kantelijan näkemyksen mukaan ole lainsäädännöllistä oikeutta määrittellä journalismia koskevia ehtoja tai sääntöjä Suomessa.

Kantelija piti lisäksi syrjivänä käytäntöä, joka edellyttää Eduskuntataloon pääsyä varten virallista Journalistiliiton pressikorttia, mikä sulkee ulkopuolelle toimittajat, jotka eivät ole liiton jäseniä. Näiden henkilöiden tulee toimittaa toimeksianto esimieheltä tai työnantajalta vähintään 24 tuntia ennen vierailua, mikä kantelijan mukaan rajoittaa merkittävästi mahdollisuutta seurata poliittista päätöksentekoa ja osallistua tiedotustilaisuuksiin. Kokonaisuutena käytännöt rikkovat kantelijan mukaan perustuslain 6 §:ssä turvattua yhdenvertaisuutta ja syrjintäkieltoa sekä 12 §:ssä turvattua sananvapautta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto eduskunnan kanslialta. Asiakirjoista ilmenee seuraavaa.

Eduskunnan kanslian tavoitteena on mahdollistaa toimittajien ja kuvaajien paikan päällä tapahtuva tiedonhankinta, joka kuuluu sananvapauden ydinalueisiin. Samalla kanslian on huolehdittava eduskunnan turvallisuudesta ja toiminnan häiriöttömyydestä. Nämä tavoitteita tasapainottavat rajoitukset ovat hyväksyttäviä, suhteellisia ja yhdenvertaisia.

Eduskunnan turvatoimista annetun lain mukaan eduskunnalla on oikeus asettaa ehtoja turvatoimialueelle pääsyyn, suorittaa turvatoimialueelle saapuvalla turvatarkastus ja selvittää hänen henkilöllisyytensä. Lainsäädäntö ei anna toimittajille tai muullekaan ulkopuoliselle taholle rajoittamatonta oikeutta fyysiseen pääsyyn Eduskuntataloon.

Eduskunnan kiinteistöissä noudatetaan turvallisuusjärjestelyjä, joiden keskeinen periaate on, että kaikki taloon saapuvat henkilöt voidaan luotettavasti tunnistaa. Vieraat liikkuvat pääsääntöisesti saattajan kanssa, mutta kotimaisen median edustajat voivat liikkua ilman saattajaa median työskentelyyn varatuilla alueilla. Ulkomaisilla toimittajilla on aina saattaja.

Kuvaus median edustajan tunnistautumisesta ovella perustuu eduskunnan tieto- ja viestintäjohtajan päätökseen (17.1.2024). Kotimaisen median edustajat pääsevät sisään eduskuntaan esittämällä turvatarkastuksessa Journalistiliiton virallisen pressikortin ja kuvallisen henkilökortin, ajokortin tai passin. Vaihtoehtoisesti he voivat esittää toimeksiantajamedian päätoimittajan tai muun esimiehen allekirjoittaman tehtäväannon ja kuvallisen henkilökortin, ajokortin tai passin. Pelkkä henkilöllisyystodistus ei riitä, koska se altistaisi järjestelmän väärinkäytöksille. Lisäksi toimittajia ja kuvaajia pyydetään kertomaan käynnin aihe. Median edustajiksi luetaan päätöksen mukaan vakiintuneen median, kuten lehtien, radion ja television, ammattitoimittajat. Median edustajiksi ei siten lueta esimerkiksi verkkosivustojen tai satunnaisesti ilmestyvien julkaisujen kirjoittajia eikä blogien tai sosiaalisen median sivustojen kirjoittajia. Jos toimittaja on sopinut haastattelun kansanedustajan kanssa, isäntä ilmoittaa toimittajan nimen sisäänkäynnille ja saattaa häntä vierailun ajan.

Akkreditointi ei ole edellytys median työskentelylle eikä vapaalle kululle Eduskuntatalossa. Se on tarveperusteinen ja harkinnanvarainen menettely säännöllisen kulun helpotukseen toimittajille ja kuvaajille, jotka työskentelevät eduskunnassa päivittäin tai lähes päivittäin. Valtakunnalliset ja alueelliset mediat ovat olleet akkreditoituina vuosikymmeniä. Uusien tiedotusvälineiden osalta akkreditointi ei ole automaattinen, vaan kanslia arvioi ensin, kuinka usein ja toistuvasti toimittaja työskentelee eduskunnassa ja onko akkreditoinnille todellinen tarve. Toimittajille ja kuvaajille on järjestetty työtiloja Eduskuntatalossa.

Eduskunnan kanslia noudattaa akkreditointien myöntämisessä seuraavia periaatteita:

1. Media on valtakunnallinen uutis- ja ajankohtaismedia, jonka yleisömäärä on merkittävä ja jonka sisällössä politiikka ja yhteiskunnalliset aiheet ovat keskeisiä, tai eduskuntapuolueen pää-äänenkannattaja.
2. Media on sitoutunut noudattamaan Julkisen sanan neuvoston (JSN) Journalistin ohjeita.
3. Akkreditoitava henkilö on toimittaja tai kuvaaja, joka seuraa eduskuntaa ja politiikkaa päätoimisesti.
4. Akkreditoinnille on todellinen, toistuva tarve.

Akkreditointiperusteet vaalikaudelle 2023–2027 perustuvat 17.1.2024 tieto- ja viestintäjohtajan tekemään päätökseen Media-akkreditoinneista eduskuntaan vaalikaudella 2023–2027. Esityksen toimittajien ja kuvaajien akkreditoinnista tekee ao. median päätoimittaja / toimituspäällikkö / politiikan toimituksen esimies.

Kansliatoimikunta on hyväksynyt eduskunnan kanslian viestintästrategian vuosille 2021–2024 kokouksessaan 3.6.2021 (KTK 8/2021 §7), diaarinro 1/00/2021). Kansliatoimikunnan hyväksymässä eduskunnan kanslian viestintästrategiassa vuosille 2021–2024 (diaarinumero 1/00/2021) on todettu seuraavaa: ”Osa tiedotusvälineistä tekee säännöllisesti työtä eduskunnassa. Tätä lähes päivittäistä läsnäoloa eduskunnassa helpotamme akkreditoinnilla, jonka voivat saada niiden medioiden toimittajat ja kuvaajat, jotka ovat allekirjoittaneet Julkisen sanan neuvoston eettiset ohjeet, sekä puoluedioiden edustajat.”

Edellä mainittu viestintästrategia on edelleen voimassa, sillä uutta strategiaa ei ole hyväksytty. Akkreditoinnin rajaaminen Journalistin ohjeisiin sitoutuneisiin medioihin liittyy journalistisen vastuun ja ammattietiikan varmistamiseen. Julkisen sanan neuvosto on laajasti tunnustettu median itsesääntelyelin, ja sen ohjeet ovat journalistien kollektiivisesti laatimia ja hyväksymiä ammatillisia standardeja.

Verkkosivuilla ollut virheellinen viittaus Journalistiliiton ohjeisiin on korjattu viittaukseksi Journalistin ohjeisiin.

Eduskunnan kanslialla ei tällä hetkellä ole käytettävissään vaihtoehtoista järjestelmää, joka mahdollistaisi median edustajille yhtä laajan ja sujuvan vapaan kulun. Mikäli nykyiseen järjestelmään tehtäisiin muutoksia, ne todennäköisesti lisäisivät rajoituksia median liikkumiseen ja siten työskentelyyn eduskunnassa.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusasiamiehen toimivallasta

Oikeusasiamiehen toimivaltaan perustuslain 109 §:n 1 momentin nojalla kuuluu valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamiehen toimivaltaan ei sen sijaan kuulu tutkia yksinomaan kansanedustajista koostuvien eduskunnan toimielinten, kuten kansliatoimikunnan menettelyä. Eduskunnan työjärjestyksen 72 §:n 1 momentin mukaan kansliatoimikuntaan kuuluvat puhemies ja varapuhemiehet sekä neljä eduskunnan keskuudestaan valitsemaa jäsentä, joille eduskunta valitsee vähintään neljä ja enintään niin monta varajäsentä kuin eduskunnassa on vaalikauden alkaessa järjestäytyneitä eduskuntaryhmiä ja sellaisia vaalikauden aikana muodostuneita eduskuntaryhmiä, joissa on vähintään kolme edustajaa.

Asiassa saadun selvityksen mukaan kansliatoimikunta on päätöksessään 3.6.2021 hyväksynyt vuosille 2021–2024 eduskunnan kanslian viestintästrategian. Viestintästrategiassa määritetään Julkisen sanan neuvoston eettisten ohjeiden allekirjoittaminen akkreditoinnin edellytykseksi. Saamani selvityksen perusteella kansliatoimikunta ei ole tämän jälkeen tehnyt päätöstä uudesta viestintästrategiasta, mutta aiempaa kansliatoimikunnan hyväksymää viestintästrategiaa noudatetaan edelleen.

Koska kansliatoimikunnan menettelyn valvonta jää oikeusasiamiehen toimivallan ulkopuolelle, toimivaltaani ei kuulu arvioida akkreditoinnin edellytykseksi asetettua vaatimusta Journalistin ohjeiden noudattamisesta.

Akkreditoinnin lisäksi asiassa on kyse Journalistin ohjeiden merkityksestä osana median toimintaa eduskunnassa. Kantelussa arvostellaan käytäntöä, joka edellyttää muilta kuin akkreditoituilta median edustajilta Eduskuntataloon pääsyä varten virallista Journalistiliiton pressikorttia. Mikäli henkilöllä ei ole pressikorttia, tulee hänen toimittaa toimeksianto esimieheltä tai työnantajalta vähintään 24 tuntia ennen vierailua, mikä rajoittaa merkittävästi mahdollisuutta seurata poliittista päätöksentekoa ja osallistua tiedotustilaisuuksiin.

Koska kansliatoimikunta on määrittänyt Journalistin ohjeiden noudattamisen akkreditoinnin edellytykseksi, on se nähdäkseni samalla määrittänyt näiden ohjeiden merkitystä median toiminnassa Eduskunnassa, vaikkei se ole päättänyt Journalistiliiton pressikortin esittämisestä Eduskuntataloon pääsemiseksi median edustajana. Tämän vuoksi katson, että mikäli arvioisin menettelyä, jonka mukaan median edustajan on esitettävä turvatarkastuksessa Journalistiliiton pressikortti, tulisin välillisesti ottaneeksi kantaa myös kansliatoimikunnan päätökseen Journalistin ohjeiden merkityksestä.

Edellä todetuin perustein käsittelen seuraavassa kantelua niiltä osin kuin siinä arvostellaan sananvapauden ja syrjimättömyyden kiellon kannalta vaatimusta toimittaa toimeksianto esimieheltä tai työnantajalta vähintään 24 tuntia ennen vierailua median edustajan Eduskuntataloon pääsyn edellytyksenä.

3.2 Sovellettavat oikeusohjeet

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä todetaan, että sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on sen esitöiden mukaan taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Sananvapaussäännös antaa esimerkiksi suojaa julkisen vallan puuttumista vastaan lehdistön toimitukselliselle työskentelylle jo ennen viestin varsinaista ilmaisemista ja julkaisemista (HE 309/1993 vp, s. 56–57)

Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 1 §:n mukaan lailla annetaan tarkempia säännöksiä perustuslaissa turvatus sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Lain 4 §:n mukaan julkaisijan tulee määrätä aikakautiselle julkaisulle ja verkkojulkaisulle vastaava toimittaja. Vastaavan toimittajan tehtävänä on johtaa ja valvoa toimitustyötä, päättää aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman sisällöstä sekä huolehtia hänelle tässä laissa säädetyistä muista tehtävistä.

Sananvapauslain 13 §:ssä säädetään päätoimittajarikkomuksesta. Esitöiden mukaan ”Johtamis- ja valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä voisi olla kysymys myös silloin, kun vastaava toimittaja jättää puuttumatta hyvän ammatillisen tavan rikkomuksiin ja siten sallii ammattietiikan vastaisen toimituskulttuurin kehittymisen” (HE 54/2002 vp, s. 73).

Eduskunnan turvatoimista annetun lain (myöh. turvatoimilaki, 1415/2026, voimaan 1.1.2026) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on suojata eduskunnan toimintaa ja huolehtia turvallisuuden ja järjestyksen säilymisestä eduskunnassa ja eduskunnan kiinteistöissä toimivissa eduskunnan virastoissa.

Lakia sovelletaan 2 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan kiinteistöissä ja eduskunnan hallinnassa olevissa muissa tiloissa sekä niiden välittömässä läheisyydessä (*turvatoimialue*).

Lain 5 §:n 1 momentin mukaan lain nojalla ei saa rajoittaa yleisön oikeutta täysistuntojen seuraamiseen eikä muutoinkaan eduskunnan toiminnan avoimuutta enempää kuin lain tarkoitus välttämättä vaatii.

Samanniminen laki 364/2008 on ollut voimassa 31.12.2025 saakka. Sen 1 § vastaa edellä selostettua voimassa olevan lain 1 §:ää ja 2 § voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia. Lain 14 §:n mukaan kansliatoimikunta voi antaa tarkempia määräyksiä tämän lain mukaisen toiminnan käytännön järjestämisestä ja teknisistä yksityiskohdista sekä 3 §:n mukaan vaadittavasta turvallisuusalan koulutuksesta.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

3.3 Asian arviointi

Eduskuntataloon pääsemiseksi voidaan asettaa ehtoja. Toisaalta yleisön oikeutta täysistuntojen seuraamiseen ei saada rajoittaa enempää kuin turvatoimilain tarkoitus välttämättä vaatii. Keskeisenä lähtökohtana siten on, että yksittäisellä kansalaisella ei ole subjektiivista, rajoittamatonta oikeutta fyysiseen pääsyyn Eduskuntataloon ja siellä liikkumiseen.

Perustuslakivaliokunta on eduskunnan turvatoimia koskevaa lakiehdotusta tarkastellessaan korostanut, kuinka eduskunnan turvallisuustarve ja toisaalta sen merkitys ylimpänä valtioelimenä samoin kuin Eduskuntatalon symboliarvo ja koko tuli ottaa huomioon tarkasteltaessa turvatoimia. Kyse on erityislaatuisesta ylimmän valtioelimen toiminnan turvaamista koskevasta sääntelystä (PeVL 54/2025 vp).

Selvityksen mukaan vieraat liikkuvat Eduskuntatalossa pääsääntöisesti saattajan kanssa, mutta kotimaisen median edustajat voivat liikkua ilman saattajaa median työskentelyyn varatuilla alueilla. Kun median edustajille on mahdollistettu muista kansalaisista poikkeava mahdollisuus taloon saapumiseksi ja siellä liikkumiseksi, kysymys on keskeisesti niistä edellytyksistä, joilla henkilön voidaan arvioida olevan yksityishenkilön sijaan median edustaja. Esimiehen tai työnantajan kirjallisen toimeksiannon edellyttämisessä on siten kyse niistä keinoista, joilla arvioidaan, että kyse on median edustajasta.

Toiminnassa pyritään yhteensovittamaan toisaalta eduskunnan toiminnan suojaaminen ja turvallisuudesta huolehtiminen sekä toisaalta toimittajien ja kuvaajien paikan päällä tapahtuva tiedonhankinta sananvapauden toteuttamiseksi.

Kirjallisen toimeksiannon edellyttämistä Eduskuntataloon median edustajan pääsemiseksi ei ole arvioni mukaan pidettävä sananvapauden rajoituksena. Näiltä osin pidän tärkeänä viitata myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan ”koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen ja rajoitusten alaiseksi”. Artiklassa on siten tunnistettu sananvapauden käyttämisestä koskeva vastuu, jota Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut toistuvasti toimittajien kohdalla tarkastellessaan joukkoviestinnän itsesääntelyä ja journalistista etiikkaa (esim. päätöksessä *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway*, 21980/93, § 65, 20.5.1999 todetaan, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan toimittajille tarjoama suoja yleistä kiinnostusta koskevista kysymyksistä raportoitaessa edellyttää, että journalistit toimivat vilpittömässä mielessä, täsmälliseen tosiasia-perustaan nojautuen ja tarjoavat luotettavaa ja täsmällistä tietoa journalistisen etiikan mukaisesti).

Voidaan arvioida, että omaksuttu menettely, jossa mahdollistetaan Eduskuntataloon pääsy ja siellä liikkuminen median edustajana, vaikka henkilöllä ei ole pressikorttia, pikemminkin edistää erilaisten median edustajien mahdollisuuksia toimia Eduskunnassa. Asetettua vuorokauden määräaika ei ole myöskään pidettävä siinä määrin kohtuuttomana tai perusteettomana huomioiden eduskunnan turvallisuuteen liittyvät painavat perusteet, että menettely muodostuisi eri median edustajia syrjiväksi. Kiinnitän huomiota myös siihen selvityksestä ilmenevään seikkaan, että jos henkilöllä ei ole pressikorttia eikä toimeksiantoa, turvallisuustarkastaja on voinut vielä varmistaa asian viestintäyksiköltä. Tämän lisäksi henkilöllä on edellä ilmenevällä tavalla useita muita mahdollisuuksia seurata tai tulla seuraamaan eduskunnan toimintaa.

Edellä todetun perusteella katson, että asiassa ei ole ilmennyt lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

4 JOHTOPÄÄTÖS

Kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Jäljennös tästä ratkaisusta lähetetään Eduskunnan kanslialle.